

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsak torek, četrtek in soboto.

Naročnina za avstro-ogrsko kraje za celo leto 14 K, za pol leta 7 K; za četrt leta 3-50 K, mesečno 1.20 K, za Nemčijo za pol leta 7-90, za četrt leta 4 K; za Ameriko za pol leta 9-50 K za četrt leta 4-80 K

Posamezna številka 10 v.

Reklamacije so poštne proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Inzerati: Enostopna peti-vrstica (širina 88 mm) za enkrat 20 vin., večkrat po dogovoru.

118. številka.

V Ljubljani, v torek, dne 2. novembra 1909.

Leto XII.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana. — Za denarne pošiljave naročila an list, reklamacije, inzerate i. t. d.: Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Selenburgova ulica 6/II.

Vabilo na naročbo.

Sodruge in prijatelje vabimo na novo naročbo, dosedanje naročnike pa, katerim je potekla naročnina koncem meseca oktobra, da jo zopet obnové.

„Rdeči Prapor“

izhaja trikrat na teden ter velja

Za Avstro-Ogrske dežele:

za celo leto K 14.—

za pol leta „ 7.—

za četrt leta „ 3-50

na mesec „ 1-20

Za Nemčijo:

za pol leta K 7-90

za četrt leta „ 4.—

Za Ameriko:

za pol leta K 9-50

za četrt leta „ 4-80

Obenem prosimo cenjene naročnike, naj pri poročajo naš list svojim sodrugom, prijateljem in znanecem, naj ga zahtevajo po gostilnah in kavarnah, v katere zahajajo in naj nam pošljejo naslove takih znancev, ki bi ga naročili, če jim ga pošljemo na ogled.

Upravništvo „Rdečega Prapora“.

N. D. O. v Trstu.

(K njenemu občenemu zboru.)

Torej vendar, dr. Mandič je obdržal predsedstvo N. D. O. še za daljše 3 mesece. Njegove moči so si lčno opešale v zadnjih dveh letih tako, da se čudi, kako more človek sploh toliko prenašati. —

Pač šibak mož! In poleg tega še oče rodbine, za katero mora služiti kruh kakor uradnik. Ti ubogi proletarec! Zato pa se čuti delavca med delavci!

Pri svojem odstopu je dr. Mandič obenem zopet »zarisal« enega svojih delavskih ali socialnih programov. — Vsa konfuzija naših akademično izobraženih politikantov v Trstu zija iz njegovih izjav. Pravi: da je delavstvo ona podlaga, na katero bodo zidali piramido svoje narodne bodočnosti. Narodnost nikakor ni prazna beseda, kakor pravijo »rudečkarji«, ampak narodnost je »čustvo«. Zato pa hočejo delovati za blagor naroda složno z drugimi stanov. Meje interesov posameznih stanov se dajo prav lahko začrtati: vsakemu stanu naj se pusti, da bo delal v svojih mejah.

Čemu, dr. Mandič, pa je bilo potem treba lastne delavske organizacije? Ali nimate politične organizacije, ki slove na lepo ime »Elinost« pod geslom: »V edinosti je moč«? Saj ta »edinost« skrbi po svojem programu, da pridejo vsi slovenski stanovi do polne veljave in do polnega razvoja. Ako se dajo meje teh stanov tako lahko začrtati, in ako najde-seveda pod vodstvom tržaskih prvakarjev — vsak stan v »gotovih« mejah mogočnost, se polno razvijati, potem se je tudi tržasko delavstvo lahko razvijalo prav sijajno v »gotovih« svojih mejah pod varstvom narodnjaškega političnega vodstva. Čemu je bilo treba posebne »Narodne delavske organizacije«? Kaj ni morda »Elinost« zadostno narodna? Ali pa morda »Elinost« vendarle zanemarija nižji stan delavstva in se peha in trudi za stan odvetnikov, obrtnikov, trgovcev i. t. d.? Zakaj ste torej ustanovili N. D. O. in rusili tako princip: »V edinosti je moč«? No, ustanovili ste jo proti slovenski socialni demokraciji. Ne interes delavstva, ampak interes narodnjaškovečih krogov ste zastopali, in v te kroge hočete sami, in če mogoče tudi na prvo mesto.

Valeđ splošne volilne pravice je tržasko politično vodstvo brez armade v mestu, ako niste bili razcepili slovenskega delavstva v dva tabora: v

socialno-demokracičen in narodno-delavski. — Posrečilo se Vam je rusiti geslo. »V edinosti je moč«, glede delavstva, in zaman ste izkušali ohraniti to geslo v lastni hiši, ko je končno slovensko delavstvo v Trstu preko Vaše volje in preko računov tržaskih voditeljev moralo začeti stremiti po zastopstvu lastnih interesov, ne glede na tiste »gotove« meje ostalih slovenskih stanov. Vidite torej, dr. Mandič. Vaš greh je stopil na javno. Delavstvu se pomaga le po razrednem boju, po poti internacionale, in že gibanje v vrstah N. D. O. v Trstu Vam je najboljši dokaz za to. Nič Vam ni pomagalo klepetavo očitavanje, da rudečkarji ne priznavajo narodnosti. To je le brezmiselna trditve Vaša, dr. Rybář in dr., ki bije resnici v obraz. Ali Vam ni znano, da je slovenska socialno-demokracična stranka pred leti ustanovila društvo »Ljudski oder« za gojitev samostojne narodne izobrazbe med slovenskim delavstvom v Trstu? Ali Vam ni znano, koliko se je to društvo trudilo in koliko je žrtvovalo za javna predavanja in ljudski pouk? Pa Vam li ni znano, da so tržaski narodno-vodilni krogi odrekli vsako sodelovanje pri izobrazbi delavstva, da, celo onemogočili so sodelovanje akademikov, ki bi bili sicer voljni?

Iz vseh izjavaj morate Vi, kot inteligenten človek, konstatirati: za socialno-demokracično stranko ni narodnost prazna fraza, marveč je ravno socialna demokracija prvič znanstveno opredelila pojem narodnosti in odkazala nje krog. Narodnost je socialni demokraciji strogo kulturno vprašanje (pa ne čustvo) in kot tako ga mora in ga tudi dejansko visoko spoštovati. Dokaz: da se nikjer ni storilo toliko za izobrazbo nižjih slojev, nego ravno v socialni demokraciji. — Ne poznate li izdajanj »Tiskovne družbe ljubljanske«? Kaj ste proti temu vi, narodnjakarji, storili za izobrazbo vašega ljudstva?

Torej tudi pri svojem odstopu se niste sramovali rabiti proti socialni demokraciji zopet nepoštena podtikanja, da bi opravičili s tem egoistična svoja stremjenja pri ustanovitvi N. D. O. — Torej

PODLISTEK.

Senca.

Dalje.

— Torej si na Bledu, da se tukaj po svoje zabavaš, da najdeš žensko?

— Da jo najdem? A, a, bolje se mi godi. Našel sem jo že in menda bode kmalu vse v redu.

— Čestitam.

Razgovor mi je bil zoper. Tako lepo je bilo, preden se je pojavil ta »Veilchenfresser« in on mi je s svojimi prostimi besedami vse pokvaril. Toda iznebiti se ga nisem mogel. Na jezeru ni križpotov, da bi ga lahko vprašal:

— Kam pa sedaj? Ti greš na desno? Ah, torej oprusti, jaz moram na levo.

Moral sem poslušati.

— Ti ne poznaš prave slasti, je nadaljeval. Kadar je človek oženjen, pride vsakdanost v hišo. To ni nič. Ne maram ljubezni brez boja. Človek se mora truditi, premagovati zapreke, vedno nove zapreke in tako mora zmagati. To je uživanje. Moj dragi, ako bi ti vedel, koliko truda sem moral vložiti v svojo najnovejšo pridobitev! Koliko zvižčnosti! Eh, ženske so pač čudne! Moja donna je bila gotovo zaljubljena vame, a vendar je bila vsa moja prizadevanja zaman. To mi je

bilo nekaj novega. Ne prisegam sicer na tisto »veni, vidi, vici«, a tako težko mi ni šlo še nikdar prej. Mož je bil zvest — to je njen argument. Kako naj bi sledila glasu svoje ljubezni, dokler ji je on zvest? Vsa moja filozofija je bila piškava. Kaj sem ji vse dokazoval! Zaman. Ej, prijatelj, to mika. Sedaj je moj razum dobil opravila. Premišljeval sem na vse strani. Začel sem celo zasledovati njenega moža. Tudi to ni nič pomagalo. Bil ji je v resnici zvest. No, tedaj se je začel satan oglašati v meni. Spomnil sem se »Seviljskega brivca«, tiste slavne arije don Basilija o obrekovanju. Toda premagal sem huđega duha, kajti to bi bilo neumno. Kdo ve, česa je ženska zmožna? Ako bi jo pripravil do misli, da ji je mož res nezvest, bi lahko dosegel ravno nasprotno od svojega cilja. Moral sem torej izmisliti kaj finega in vso stvar tudi fino uprizoriti. Ha, danes občudujem sam sebe. Kako sem to izvel! Ničesar ji nisem povedal, moja lastna vest mi potrdi, da nisem nikogar obrekoval. In vendar sem dosegel svoj cilj, se pravi: v kratkem ga dosežem. Na pragu že stojim.

Radoveden nisem. Zasebne reči drugih ljudi so mi Hekuba. Kdo vé, kako mi je prišlo ta hip vprašanje na jezik?

— Kako si pa storil to?

— Prav enostavno. Zvečer, kadar njega so-proga ni bilo doma, sem vprašal: Kje pa je vaš

soprog? — Na seji je, mi je odgovorila. — Hm, hm, on ima sedaj pogostoma seje, sem dejal. — Kako menite? — No, nič. Čudno, prej ni imel toliko sej. — Ali pa mi je povedala, da je v gledišču. — Pa Vas ni vzel seboj? — Ne. — Hm, da se mu ljubi, trikrat gledati to dolgočasno igro! — Vidiš, tako je šlo. To ni bilo nič slabega. A v njeni duši se je moralo vendar nekaj zgoditi. V njeno družbinsko življenje se je vlegla neka senca.

Slišal sem dosti. Vse mi je bilo jasno. Vse, vse.

Da, kaj mi je mar ta žena, kaj njena usoda? In vendar sem občutil v prsih pekel in vse zeleno gozdovje ob bregovih mirnega jezera se mi je zdelo rdeče, kakor v krvavem ognju. Prvi hip sem mislil, da moram prekucniti doktorjev čoln. Bil sem besen. Drugi hip sem se zakrohotal, da je moj demonski glas odmeval od otoka in od gorovja.

V rokah sem občutil jekleno moč. Zasadil sem veslo v vodo in moj čoln je letel čez jezero, kakor bi ga vlekli demoni. Doktor je ostal daleč za menoj. Klical me je, nisem poslušal. Ob bregu sem privezal čolnič in kar so me noge nosile, sem zdirjal v tisto hišico, kjer mi je ona sinočlj govorela o senci.

Konec prihi.

tudi pri svojem odstopu šteje slovensko socialno demokracijo med skupne sovražnike slovenskega delavstva? Prav na Vaše mesto pridejo morda še radikalnejši narodni delavci, prav bode, ako ti narodni delavci samostojneje nastopijo proti buržoaziji družbe okoli «Edinosti». Po naravnem razvoju pojde stvar tako daleč, dokler ne počni napoti lok. Socialno-demokratska stranka slovenska pa je del onega velikega svetovnega gibanja, ki že danes preustroja prav močno človeško družbo, in če se tudi razvija vsled malenkostnih naših gospodarskih in intelektualnih razmer le skromno, razvije se gotovo.

„Edinost“ in slovenska soc. demokracija.

Konec.

Ko je E. Kristan razlagal stališče slovenske socialne demokracije o narodnostnem vprašanju, je vprašal množice češke: je li kaka razlika med nami in njimi pri tem vprašanju, in odgovorilo mu je tisoč in tisoč grl.: Ne! ne! mi vsi smo ene in iste misli, in ne more biti razlike med nami. Voditelji nemške in češke socialne demokracije čislajo E. Kristana kot socialista, znalca in govornika, tako kakor mu gre — — — E. Kristan je danes eden najboljših govornikov v Avstriji. Seveda «Edinost» tudi tega ne more verjeti, — — — saj je E. Kristan le Slovenec.

Članek «Edinosti» bi torej moral iti v Prago spoznavat mnenje slovenskih socialistov o narodnem vprašanju in spoštovati zastopnike jugoslovanske socialne demokracije — — — doma pač ni priložnosti. Saj so predstavitelji naprednih in narodnih strank na Primorskem vstvarili tako nizek nivo javnosti shodov in diskusije, da sploh ni mogoče priti v resno diskusijo z E. Kristanom in slovensko socialno-demokratsko stranko.

Češki narod šteje danes med vsemi evropskimi narodi relativno največ socialnih demokratov, skoraj trikrat toliko nego najbolj social-demokratsko organizirani narod nemški. Izmed 70 državnih poslancev imajo najmočnejšo socialno-demokratsko frakcijo, t. j. 24 poslancev. In vendar so Čehi na narodnostni meji, kjer bi po zmedenih nazorih ljudi okoli «Edinosti» bilo mogoče le narodno češko delavstvo in ne internacionalno. Prepričana je pa lahko «Edinost», da se slovenska socialna demokracija razvija ravno po isti poti kakor češka, ne sicer numerično, ker Slovenci nismo industrialen narod, in naša inteligenca svojih akademičnih dolžnosti ne izvršuje. Dokler so bili češki socialni demokratje preganjani, potisnjeni v ozadje ter zaničevani od lastnih meščanskih strank, tedaj je sovražstvo češkega delavstva proti lastnemu meščanstvu prekipevalo, in se je internacionala v starem smislu več povdarjala. Ko pa je socialna demokracija narasla poleg nemške in ni bila več malo dete poleg močnega brata — nemškega socialista, se je emancipirala, in sedaj stoji češki socialni demokrat poleg nemškega kakor močan brat poleg močnega brata.

Slovenska socialna demokracija — posebno v Trstu — je danes obsovana in zaničevana od strani meščanskih kretenov samih, najstrupenejši naprotnik slovenske socialne demokracije je danes slovenski narodnjak. Zato pa prav po naravni poti evolucije, kakor na Češkem, marsikateri slovenski delavec-socialist sovraži narodnjaško stranko bolj kakor vsako drugo, dasi bi prav storil, ako bi jo le zaničeval.

Sicer bi članek «Edinosti» ponajveč žalostno retiriral, ako bi slišal vse razprave na češkem zboru. Slišal bi bil tam, da velja geslo «Svoj k svojim» za češko socialno demokracijo v smislu, da ima češki socialist najprej podpirati socialnega demokrata, ne glede nato, jeli ta Čeh ali Nemec, in šele, kadar Čeh ni sovražnik socialne demokracije, takrat velja prednost češkemu trgovcu pred nemškim trgovcem. Torej najprej «Svoj k svojim» za socialnega demokrata, potem šele «Svoj k svojim» po jeziku. Slišal bi nadalje na očitante Langhauza, da «Arbeiter-Zeitung» zagovarja germanizacijo (kar sicer ni res v tej obliki), slišal bi, da je vsa socialna demokracija, češka kakor nemška in slovenska edina pri tem vprašanju, da je namreč v interesu javnega življenja, da se kolikor mogoče asimilirajo narodnosti, posebno v velikih centrih, da je tedaj docela opravičeno, da Čehi v Pragi delujejo na unifikacijo češke narodnosti, — vse to v interesu javnosti in uprave — le, da se to ne sme vršiti prisilnim potom, ampak je treba pospeševati le prirodni razvoj. Tako bi se članek «Edinosti» od črte do črte učil na praškem

zboru spoznavati marsikatero lepo misel socialne demokracije in učil bi se spoštovati tudi stremljenje naše male, zatirane in zaničevane slovenske socialne demokracije.

Dr. H. Tuma.

Društvene vesti.

§ «Ljudski oder» v Trstu naznanja, da otvori svojo novo urejeno knjižnico v nedeljo, dne 31. okt. ob 10. dopoldne. Z dnem 15. novembra bo pa knjižnica odprta za vse politično in strokovno organizirane delavce. Delavci, ki so organizirani v tržaških skupinah zveze prometnih delavcev, si izposojajo knjige na dom začeni že od nedelje 31. t. m. in sicer brez posebne odškodnine, dočim bodo morali drugi delavci plačevati malo odškodnino 4 vin. za vsako izposojeno knjigo. Knjižnica bo odprta vsak torek, četrtek in soboto od 8. do 10. zvečer ter v nedeljah od 10. do poldneva. Knjižnica je naravnost krasno urejena. Društvo je nakupilo vse nanovo izišle in stare zanimive slovenske knjige, Poleg vseh dobrih in najboljših slovenskih in hrvatskih beletrističnih in zabavnih spisov ima društvo malone vse znanstvene in znanstveno-poljudne slovenske in hrvatske knjige. Tudi ima društvo vse nekdanje «Letopise» in vse «Zbornike» «Slovenske Maticice». V društvenih prostorih pa imajo delavci na razpolago vse letnike «Slovana», «Naših Zapiskov» in več letnikov «Ljubljanskega Zvona», Pietersnikov «Slovensko-nemški slovar», Jamežičev slovensko-nemški in nemško-slovenski slovar, hrvatsko-francoski, francosko-hrvatski i. t. d. ter vse v slovenskem jeziku izišle zakonike, tržaški mestni statut in več drugih dragocenih knjig, ki jih društvo iz različnih ozirov ne more izposojati na dom, poleg tega pa lepo število slovenskih, hrvatskih, italijanskih in nemških časnikov. Sedanji odbor društva je prepričan, da se bodo naši delavci koristno posluževali knjižnice, saj bodo tako koristili sebi in društvu, ki je pravkar naročilo zopet lepo število spisov, ki bodo tudi ostali na razpolago delavcem v društvenih prostorih.

§ Društvo «Ljudski oder» naznanja, da otvori prihodnji teden letošnjo sezono predavanja. Sezono bo letos otvoril sodr. Regent s predavanjem o postanku in o socialnem delu političnih strank. Prvo predavanje bo v petek dne 5. novembra ob 8. uri zvečer v «Delavskem domu», II. nadst. Predaval bo o prvem delu imenovanega predmeta in sicer: 1. Postanek političnih strank in njih razvoj. 2. Reakcionarne (nazadnjaške) in konservativne stranke. Društvo pričakuje, da bodo slovenski delavci obiskovali kakor druga leta tudi letos naša predavanja v velikem številu.

Dopisi.

Spodnja Šiška. V poročilu o zadnji občinski seji v Spodnji Šiški je treba pod točko 17 popraviti novo naklado na meso, ki naj iznaša 30% in ne 3%; ta 30% naklada bi donajala letnih dohodkov na podlagi zaklane živine v lanskem letu K 2464.37, kakor je sledeče proračunano: 1111 komadov goved, od katerih se je plačalo direktne naklade K 5.04 od komada. 30% naklada od tega bi iznašala na leto K 1679.83. 857 telet direktne naklade 84 v od komada, 30% naklada bi iznašala K 215.96; 1439 prašičev direktne naklade K 1.26 od komada, 30% naklada bi iznašala K 506.14; 421 kostrunov direktne naklade 34 v od komada, 30% naklada bi iznašala K 43.96; 28 jagnjet direktne naklade 22 v od komada, 30% naklada bi iznašala K 18.48. Nova 30% naklada bi iznašala skupaj K 2464.37. Novo naklado bi imeli mesarji plačevati iz svojega žepa. (Ampak kdo bo kontroliral, iz katerega žepa spravijo ta denar v svoj žep, preden ga dajo v davkarstvo?)

Metlika. (Liberalni liberalizem.) Iz naših krajev prihaja malokdaj kaj v svet in ljudje, ki vedo, da je nekje nekakšna Bela Krajina, sodijo najbrže, da se pretaka po naših krajih sam med in mleko. Napačna sodba! Res da je pri nas še precej «patriarhalnega» življenja, toda to ima več slabih nego dobrih strani. Oko, ki je le količnjak bistro, lahko opazi, kako se ločijo tudi pri nas razredi, ki jih patentirani političarji sploh nočejo priznati. Med našimi «patriciji» in «navadno sodrgo» zija prepad in morda ne bo več predolge trajalo, pa bo ta zaničevana «sodrga» izpoznala, da ne pride do nobenih pravic in do nobenega dostojanstva brez tistega boja, ki ga vodijo že desetletja delavci po svetu. Kakšno je «patriarhalno» mišljenje naših veljakov, pokaže sledeči značilni razglas, ki ga je pred nedavnim izdalo županstvo metliške občine:

«V splošno znanje!

Ker ima občina v smislu §. 28 o. r. za to skrbeti, da je človek in lastnina brez nevarnosti, da se ne bode delalo v občini pohujšanje, da se pazi na pesle in delavce i. t. d. in ker se je ponočno vlačuganje in pijančevanje v tej občini že tako razpaslo, da potrebnega ponočnega miru ni, daje županstvo po naročilu občinskega odbora splošno na znanje, da bode vsak hlapec, dekla, delavec ali pomagač, kateri se čez 10. uro v noč brez opravljanja na ulici dobi, ali pa tudi čez poli-

cijsko uro pijančuje in ako po dnevi razsaja in nemir dela, nemudoma zaprt in potem ali v denarjih ali z zaporom oestro kaznovan. Tudi tisti krčmarji, kateri tako vlačuganje podpirajo in po noči na skrivnem pijancem piti dajejo, se za nočni mir ne brigajo, ter sploh policijske ure ne držijo, bodejo z globo v denarjih občutljivo kaznovani. Pripomni se, da je ukaz ces. kr. deželnega predsednika za Kranjsko z dne 11. junija 1855 še vedno veljaven ter da se bode vsaka prekorachba policijskih ur, brez dovoljenja v smislu postavnih določil, pri c. kr. okrajnem glavarstvu kaznovala.

Franc Jutraž l. r.
župan.»

Pazimo: V občini ni potrebnega ponočnega miru. Naše županstvo ga hoče doseči in žuga — komu? Vsem, ki bi kalili nočni mir? — Kaj se! Hlapecem, deklam, delavcem in pomagačem, ki se dobe čez 10. uro «brez opravljanja» na ulici. Za jaro gospodo, ki misli včas, da je dokaz največje modernosti, če postavi vse na glavo, niša to slavno županstvo nobene besede. Delavcem pa žuga, da bodo zaprti, ne če kaj zgreše, ne če vsaj razgrajajo, ampak če se drznejo, užiti po 10. uri nekoliko zraka! Kakor kak ferman iz srednjega veka se bere ta famozni ukaz, ki bi zaslužil prostora v muzeju kot dokaz «svobodomiselnih» nazorov dvajsetega stoletja. Dičnemu gospodu Jutražu se torej zdi, da veljajo za delavce in posle suženjski redi. Sklicuje se na naredbe iz leta — 1855, pozablja pa, a je že od leta 1848, odpravljena tlaka in da živimo od leta 1867. takorekoč v ustavni državi. In ta gospod Jutraž ni le župan mestne občine Metlike, temveč tudi član izvrševalnega odbora «narodno-napredne» stranke. Pač globoko je padel ta kranjski liberalizem. Teško, da bi slo še globokeje!

Nabrežina. Tudi pri nas imamo okrajno bolniško blagajno, ki bi po zakonu imela delovati v prid delavstvu. Toda temu namenu postave so se delodajalci, kakor je znano, povsod upirali, kolikor so le mogli. In v Nabrežini jim je bila sreča ugodna zlasti zato, ker so sedeli v Sežani večinoma taki okrajni glavarji, ki so imeli srce in zmisel za bolečine gospodov podjetnikov. Ze dolgo imamo v naši bolniški blagajni izjemno stanje; vodstvo je v rokah ljudi, ki niso bili nikoli voljeni, novih volitev pa okrajno glavarstvo ni in ni hotelo razpisati kljub vsem prošnjam in urgencam. Hudomušni ljudje pravijo, da so pri glavarstvu preroki, ki vedo, da bi pri novih volitvah zmagali socialni demokratje. Teh pa nimajo radi niti nabrežinski, niti sežanski gospodje, ker se jim menda zde preveč rdeči. Vlada je bila vztrajna. Ampak tudi delavstvo se ni naveličalo doslednosti, pa je pri vsaki priliki zahtevalo svoje pravice. Konečno je vendar s pomočjo tržaških državnozborskih poslancev dosegla, da je bila oblast prisiljena, razpisati volitve.

Zaradi tega je bil v ponedeljek, 25. oktobra v Nabrežini ljudski shod, ki je uspel nad vsako pričakovanje. Dasi je bil delavnik in prav slabo vreme, je bila vendar udeležba na shodu, ki se je pričel ob 1. popoldne, ogromna. Lahko rečemo, da takega shoda v Nabrežini ni bilo izza časov zadnje stavke. Vsi klesarji in kamnolomci so zapustili delo že opoldne ter so trumoma prikorakali na shod. Tukaj je bil sodrug Fradolič izvoljen za predsednika, poročal pa je o bolniški blagajni in o volitvah sodrug Petejan iz Gorice. V svojem poučnem referatu je ovrget različne trditve nasprotnikov ter je dokazal, da je kriv nauk, ki ga razširjajo delodajalci in baje tudi sežanski glavar, češ, da je najbolje, ako se gospodarji ne udeležijo volitve, ker bo potem vlada prisiljena, razveljaviti volitve sploh. S tem zlobnim manevrom hočejo menda plašiti delavce, pa jih ne bodo ugnali v kozji rok, zakaj § 20 zakona o bolniških blagajnah je popolnoma jasev in pravi: Če bi se delavci ali pa delodajalci ne udeležili volitev, tedaj imenuje oblast dotične delegate po svoji volji. Delavcem se torej prav nič ni treba bati takih strahov, ki so znotraj volji, zunaj jih pa nič ni. Glavna stvar je, da izvolijo delavci sebi prave zastopnike, take namreč, ki prihajajo iz delavskih vrst in ki se zmožni zastopati delavske interese.

V tem zmislu je v italijanskem jeziku govoril deželni poslanec sodrug Perez iz Trsta.

Na dnevnem redu pa je bila še druga točka: Klesarska organizacija in njen pomen za delavce v Nabrežini. O tem je govoril sodrug Cetalan, ki je opisal boje in zmage klesarjev v Trstu, Pulju in drugod ter primerjal z njimi žalostne razmere nabrežinskih klesarjev in jih pozival, naj se tesno oklenejo svoje organizacije. Konečno je predlagal primerno resolucijo, v kateri se pozivajo nabrežinski delavci, naj se pripravijo na nove boje, ki bodo nelzogibni. Ta govor in resolucijo, ki se je soglasno sprejela, je preložil sodrug Petejan na slovensko. No to se je zaključil znameniti shod ob velikem navdušenju in ob splošnem prepričanju, da pridejo tudi za nabrežinske delavce boljši časi, ko dobi organizacija zopet svojo nekdanjo veljavo.

Sodrug, somišljeniki! Zahajajte le v take gostilne kavarne in brivnice, kjer je na razpolago Vase glasilo. . . Agitirajte „Rdeči Prapor“! povesod za

Shod unje rudarjev na Dunaju.

Dalje.

Predlog Singrov zahteva šestintrideseturni nedeljski počitek. Izjeme glede nedeljskega počitka so danas dopustne in se hudo izrabljajo. V topliškem revirju so prosili rudarsko oblast za dovolitev dela skozi 30 nedelj. Dovolilo se jim jih je 29, češ, da je visokost reke Labe jako ugodna. V ta namen torej, da podj tnik lahko napravijo lep dobiček, razveljavljajo zakon glede delavskega varstva. Leta 1906 sem bil pri rudarskem uradu v Elbhognu, ker so delavci delali že šest ali sedem nedelj. Tam so mi rekli: «Na Saksonskem je stavka in zaraditega lahko naredi naši podjetniki boljšo kupčijo. Nes pametno bi bilo, če bi se jim to onemogočilo.

Zakon glede deveturnega delavnika se pri tretjini rudarjev ni v veljavi. Delo na površju so si podaljšali s tem, da so odpravili odmora. Poslanec Beer je predlagal, da naj se uvede za premogovnike sploh osamurni delavnik. Podjetniki pa pravijo, da bi potem ne mogli konkurirati s tujezemstvom. Odpraviti so hoteli s tem tudi deveturni delavnik. Kaj vprašamo torej? Leta 1901 so pridela na sihto 10 meterskih centev premoga, do leta 1907 se je zvišalo to povprečno število na 11.54 meterskih centov. V premogovnikih za rjavi premog znaša zvišek še več: 20.80 na 25 10 meterskih centov. Temu je nekaj pripomogla izpolnitev tehniških priprav, večinoma pa skrajšanje delavnika. (Prav!) Kako dobro gre rudniškim lastnikom kljub skrajšanju delavnika, je razvidno iz tega, da plača. Mosliška družba, ki je izmed največjih v Avstriji, povprečno delavcu v jami (leta 1906) za meterski cent 11.7 vinarjev, samo pa zasluži pri vsakem centu 13.1 vinarjev. (Cujte! Cujte!) Številca torej kažejo, da ni nobene nevarnosti pred zunanjo konkurenco.

Glede rudarskih nadzornikov je predlagal Cingr, da se njih izvoditev prepusti delavcem; plačuje naj jih pa država. Po nesreči v Nahodu je pruska vlada predložila zakonski zakon glede volitve varnostnih nadzornikov. Avstrijska vlada je dotični zakon nekoliko izpremenila in ga predložila delavskemu prisvetu in parlamentu. V delavskem prisvetu se je pa načrt zavrgel, ker so bili podjetniki drugačnih nazorov nego delavci. Delavski prisvet je nato izvolil dvočlanski komite (rudniški svetnik Bauer in sodrug Karpeles), ki naj izdela nov načrt. Izdelala sta člana kompromisen načrt pri katerem je pa zmagalec Bauer. Priznati moramo, da je varstvo, ki ga nudi načrt nadzorovalcem, tako nesrečno sestavljen, da nima pomena. Razsodišče, ki je v ta namen določeno, bo poslovalo tako nerodno, da bi nihče ne čakal razsodbe. Podjetnikom je pa tudi ta zakon neljub in hočejo preprečiti vsak napredek. Pravijo, da zadošča oblastveno nadzorstvo, s takimi nadzorovalci bi se izpodkopavala disciplina, da ni delavcev, ki bi bili sposobni za nadzorstvo. Disciplin! Ta se lahko omaje, če se zahteva v oblastveno potrjenih delavnih redih (Moravska Ostrva), da mora delavec slepo, brez ugovora slušati vsem odredbam; če bi bila nevarnost še tako velika ga ni izgovora. S to določbo je mogoče vsakega nadzorovalca spraviti v masreglovanje. Kaj pa nesposobnost delavcev za nadzorstvo? Delavci so pri reševalnih oddelkih, če so tam, v nesreči, dobri, bodo menda tudi pred nesrečo. Če zahtevamo varstvo zadržanih delegatov, ne delamo tega zaradi zadržanih, ki jih je uvedel Falkenkajp, da bi odvrčal rudarje od socialne demokracije. Prav nič ne bomo nasprotovali, če se zadruga odpravijo, ali dokler obstoje, je pa varstvo delegatov potrebno. Dalje prih.

Umetnost in književnost.

Delavska tiskovna družba v Ljubljani priporoča svojo bogato zalogo knjig in brošur. — „Tajnosti španske inkvizicije“ je izšel že IV. zvezek. Cena posameznemu zvezku 10 vin.

Francka in druge: Zbirka povesti sodr. Etbina Kristana. Cena 50 vin. Prav toplo priporočamo!

Iz stranke.

o Nabrežna. Zadnje nedeljo je bil v Nabrežini sestanek politične organizacije, na katerem se je razpravljalo o važnih stranknih zadevah in o razširjenju politične organizacije po Krasu. Sprejelo se je več predlogov, ki se tičejo organizacije. Deželno organizacijo je na sestanku zastopal sodrug Petejan.

o Krajna organizacija v Trstu naznanja vsem novoizvoljenim zaupnikom, da se vrši prvo zborovanje zaupnikov v torek, dne 2. novembra ob 8. uri zvečer v Delavskem domu II. nad. Dnevni red: Konstituiranje zaupniškega zbora; izvolitev zaupnikov v krajih, kjer je bila volitev nemogoča. Izvolitev zastopnikov na jugoslovansko konferenco v Ljubljani. Razni predlogi zaupnikov in političnega odbora.

Domače vesti.

— Ljubljanski škof Anton Bonaventura Jeglič se že davno bavi s pisateljskimi poizkusi. Poleg raznih pastirskih pisem je spisal tudi že par brošuric in če bi bile njegove stilistične vaje stvarno kaj vredne, bi moral človek občudovati obsežnost njegovega talenta. Toda znano je, da je imel s svojim peresom prav malo sreče; pisal si je ž

njim le slaba izpričevala in na vsakem polju znanosti, na katerem se je še pojavil, se je temeljito blamiral. Toda vsi pisateljski polomi niso mogli oslabeti njegovih ambicij. Poleg svojih duhovno-pastirskih opravkov in poleg uprave svojih posestev ima še vedno dovolj časa za nove pisarije in pravkar je zopet daroval slovenskemu svetu knjižico, ki je — brez pretiravanja in brez laskanja se mora povedati — izzvala senzacijo, kakršne že davno, davno ni povzročila nobena slovenska knjiga. Še Cankarjeva Erotika, ki jo je bil dal baš gospod knezoškof Jeglič sežgati, prirejajoč tako autofaé v svojih pečeh, ni učinkovala tako senzacionalno. In Katoliška bukvarna, ki jo je založila, si bo dolgo lizala prste spričo velikanske, za slovenske literarne in literarnotržne razmere naravnost nezaslišane kupčije. Velikanski uspeh ima knjižica zahvaliti svoji presemetljivi vsebini. Milostljivi gospod knezoškof je, gotovo z velikim samozatajevanjem, popolnoma slekel škofa, pa je oblekel seveda čisto nediplomiranega zdravnika in je spisal knjižico „Ženinom in nevestam — pouk za srečen zakon“. Kaka katoliška duša bo razumela, da piše o takem predmetu lahko vsak duhovnik; seveda bo vsaka krščanska duša pričakovala od duhovnika, posebno od škofa duševna navodila, duhovne svete. Gospod Anton Bonaventura pa je premagal vse predsodke. Mislil si je pač, da dobivajo vsakovrstnega platoničnega pouka neveste in ženi in že preveč, pa jim je hotel podati nekaj, kar je po njegovem mnenju v zakonu najbolj potrebno. Skratka, gospod Jeglič obdeluje v svoji najnovejši knjižici najmaterialnejšo stran zakona in daje s svojimi sestavki vzgled odkrite besede, ki naravnost frapira. Izza vsega, kar je bilo o milostnem gospodu škofu doslej znano, bi nihče ne bil pričakoval take jasne besede o takem predmetu. Naj se le spomnimo, kako moralno ogorčen je bil gospod Jeglič, ko je opazil, da je bronasta muza Presernovega spomenika nekoliko površno odela. Vsakomur se bo izza takih premis zdela uganka, če vidi istega gospoda Jegliča zdaj razpravljati o najintimnejših odnosajih med možem in ženo, o prilikah, natičnih, o koristi in škodljivosti, o pogostosti intimitet, prav kakor da je knjižico spisala — babica, ki je premagala prve napade sramežljivosti. Ško a, da je škofova znanost, ki daje sicer slutiti mnogo prakse, v navskrižju z vsakovrstnimi nazori zdravnikov, ki so tako nevoščljivi, da pri-sojajo sebi več pravice nego škofa. Če bi namreč knjižica tudi znanstveno in stvarno odgovarjala potrebam, bi se morali od srca veseliti, da jo je spisal škof, zakaj tako ji je vsaj zagotovljena pot med ljudstvo. Lahko bi namreč stavili, da bi bila brez dvoma in brez pardona konfiscirana, če ne bi bilo natisnjeno na platnicah: Spisal t Anton Bonaventura škof ljubljanski. Resničnim potrebam seveda — to moramo povedati — ne odgovarja knjižica kljub vsem dobrim namenom. Vse hvale je vredno, če n. pr. škof priporoča moškima in ženskama, naj med drugim tudi ne hodijo na Božja pota. Toda take zdrave drobtine še ne zadostujejo. Zakonci se bodo iz knjižice prav malo koristnega naučili in v slučaju potrebe naj le rajši vprašajo zdravnika za svet. Mladim je pa gotovo boljše dati brezverski «Rdeči Prapor» v roke kakor škofovo knjižico, kajti nikoli se ne bodo mladim ljudem ob čitanju «Prappa» vsilile take svinjske misli kakor ob čitanju Jegličeve pornografične teptarije.

Zadnje vesti.

Kriza.

Dunaj, 1. novembra. Na sobotni avdienci je baron Bienert cesarju predložil sklepe zadnjega ministrskega sveta (t. j. zakonske načrte deželnih zborov, ki določajo nemščino kot izključni uradni jezik na Nižjem in Gornjem Avstrijskem, na Salcburškem in na Tirolskem), ter demisijo ministra dr. Žačka in dr. Bráfa. Cesar je sprejel demisijo. Vodstvo poljedelskega ministrstva se izroča sekciskemu načelniku Popu, češki minister-rojak se za sedaj ne imenuje.

Bienert misli, da je storil v tem res kaj posebno modrega in daje sedaj češkimi strankam dobre svete. Njegov sobotni korak je vendar začetek konca Bienertove vlade. Ministrstvo brez Čehov se bo povsod smatralo za ministrstvo proti Čehom in da se taka vlada ne more držati, bi razumel marsikdo. Le Bienert menda ne razume. Če zna ekscelencja sploh še politično misliti, tedaj se ne more smatrati njegova taktika za nič drugega kakor za pripravo na vladanje s § 14. Če bi ne imel takih namenov, bi moral kratkomalo odstopiti, ker v novih razmerah absolutno ni mogoče, da bi še dolgo konstitucionalno vladal. Eventualni poizkus z absolutizmom se pa gospodu baronu tudi ne bo posrečil; taki eksperimenti so imeli še v dobi kurialnega parlamenta malo uspeha; v času splošne in enake volilne pravice je pa to gotova smrt vsake vlade.

Jezikovni zakoni za omenjene štiri dežele ne bi bili sami po sebi kdove kaj groznega; le na Nižjem Avstrijskem budi stvar pomisleke. Tu živi namreč precejšnja češka manjšina, vrhutega pa je glavno mesto dežele Dunaj, ki je obenem tudi glavno mesto države. In enojezičnost v glavnem mestu mnogojezične države je vendar sumljiva reč.

Toda to še ni najvažnejše. Kar opravičuje najstrožjo kritiko, je enostransko reševanje jezikovnega vprašanja. Če je Avstrija enotna država, tedaj se mora smatrati tudi narodno vprašanje za enotno. In kdor ne stoji na tem stališču, mora trpeti, da ga smatrajo za nasprotnika vsi, katerih interesi se ob takem reševanju zanemarjajo.

Ogrska kriza. Budimpešta, 1. novembra. V političnih krogih mislijo, da se Košut in Justh v najkrajšem času ločita; Košut bi potem z Andrassyjem sestavil novo koalicio. Justh naznanja, da razglasi do srede novembra program in da bo vodil boj proti vsakemu kabinetu, ki ne začne z delom za ločitev banke.

Revolta na Grškem. Atene, 1. novembra. Ujeti mornarski podčastniki in vojaki pripovedujejo, da je kapitan Typaldos, ki je vodil upor, pripovedoval mlajšim častnikom, da je pripravljen pokret cele armade, tudi na suhem in da se hoče imenovati vlada, ki bo mogla izvesti radikalne reforme. Ko so pa mornarji videli, da jadrsko druge bojne ladje proti njim, ko je torpedovski razdiralec Sfendoni začel streljati na admiralsko ladjo Psara, katere poveljnik Miaulis je odvrnil streljanje in ko so strelj s Psara zadeli kotel na Sfendoni, so se mornarji zavedli in so se takaj obrnili proti svojim častnikom, katere so prisilili, da zbeže, ker bi jih sicer ubili. Na to so častniki res pobegnili. Nekateri so ujeli, Typaldos je izginil in nihče ne ve, kje da je. (To je uradno poročilo; koliko je v njem resnice in koliko fantazije, je težko presoditi.)

Atene, 1. novembra. V vladnih krogih imajo namen, postaviti ujete mornarske častnike in vojake pred vojno sodišče in jih obsoditi radi veleizdaje in upora.

Atene, 1. novembra. Osemdeset mornarskih častnikov, ki se niso mogli pravočasno združiti s Typaldosom, hoče demisionirati, če ne bodo upokojeni nekateri višji častniki, kar je tudi Typaldos zahteval.

Nemiri v Tripolisu. Carigrad, 1. novembra. Sliši se, da so v Tripolisu izbruhnili nemiri.

Od 300 do 500 kron mesečno

utegne zaslužiti vsakdo brez razlike stanu, kdor želi prodajati v Avstro Ogrski zakonito dovoljene srečke in vrednostne papirje. — Imetja ne potrebuje nobenega. Prospekti naših srečk so ceneji nego oni vseh drugih firm in jih je lažje prodajati, a vrhutega dajemo svojim zastopnikom še posebno nagrado. Pojasnila v slovenskem ali hrvatskem jeziku prosimo na naslov: Gustav Braun, Budapest, V. Billa u. 3. 3—1

Največja zaloga,

najboljša in najcenejša tvrdka na naročevanje osir. nakupovanje!

Čoplov za pleskarje, sobne slikarje, zidarje, mizarje.

Lakov, pristnih angleskih za vozove.

Emajlne prevlake, pristne, v posodih po 1/3, 1/4, 1/2 in 1 kg. 104—97

Jantarjeve glazure za pode. Edino trpežno in najlepše mazilo za trde in mehke pode.

Voščila, štedilnega, brezbarvnega in barvastega za pode; najcenejše in najboljše.

Rapidola, pripravnega za vsakovrstne prevlake.

Brunolina za barvanje naravnega lesa in pohištva.

Olje in mazilo za stroje, olje proti prahu.

Madžobo za usnje.

Oljnatih barv, priznanih najboljših.

Oljnatih barv v tubah, g. dr. Schönfelda.

Firneža, prirejenega iz lanenega olja, kranjskega.

Steklarskega kleja, pristnega, zajamčeno trpežnega.

Glpsa, alabasterskega in štukaturnega.

Karbollneja, najboljšega.

Fasadnih barv za apno.

Barv, suhih, kemičnih, prstenih in rudniških.

Kleja za mizarje in sobne slikarje.

Vzoroov za slikarje, najnovejših.

Ustanovljeno
1. 1832.

Adolf Hauptmann v Ljubljani

Ustanovljeno
1. 1832.

I. kranjska tovarna oljnatih barv, firnežev, lakov in steklarskega kleja.

H. Suttner
Ljubljana :: Mesni trg
razpošilja ure, zlatino in srebrnino na vse kraje sveta, obrnite se zanesljivo na domačo slovensko trdiko. — Veliki novi cenik zastonj.
Novost: Ploščnata, tanka, prava nikelnasta Anker-Roskopf ura na 6 kamnov, pokrovi ostanejo vedno beli, prav natančno 36 ur idoča K 450. — Srebrne ure od 6 K naprej. — Vseletno jamstvo. Ako blago ne ugaja, se denar vrne nazaj. — Veržice s slov. trakovi: nikelnasta K 120, srebrna K 5.—. 16

Kupujte
šolske potrebščine
le v trgovini s papirjem
Ivan Vrečko —17
Ljubljana, Sv. Petra cesta 31.
Zaradi preselitve 10 % popusta.

Restavracija „Internationla“
v Ljubljani, ob Resljevi cesti št. 22
v bližini južnega kolodvora se priporoča. Točijo se pristna vina in izborna sveže pivo.
Gorka in mrzla jedila.
Na razpolago je lep sončan vrt in salon.
Kogljisce.
Postrežba točna. Cene zmerne.
Na obilen poset vabí **Marija Petrič**
21—13 restavratorka.

AUSTRO-AMERICANA
TRUST
NEW YORK
Polniki v Ameriko
Kateri kadijo dobro, po ceni in
zanesljivo potujejo naj se obrnejo
Simon Smetek
v Ljubljani Kolobrevarska ulica št. 11
Koristna Pijavica daje se kumpulirana

Telefon št. 177 62—53

L. Tomažič
zaloga piva
v Spodnji Šiški pri Ljubljani.
Telefon št. 177

Gosp. gostilničarjem in p. n. slavnemu občinstvu priporočam
**zagrebško in
: oško pivo :**

Strokovni pregled.

Seja strokovne komisije bo v torek, 2. novembra ob 8. uri zvečer v prostorih združenih strokovnih organizacij v Šelenburgovi ulici. Dnevni red zelo važen. Priporoča se, da pridejo vsi brez izjeme. A. Kristan, strok. tajnik.

Naročajte in širite naš list!

Močenje postelje 30—5
se jamčeno ozdravi takoj. Pojasnila brezplačno. Spročiti je stalost in spol. Tople zahvale. Zdravniško priporočeno.
Zavod „Sanitas“
Velburg P 348 (Bavarsko).

V založbi „Rdečega Prapora“ v Ljubljani
je ravnokar izšel

Žepni koledar

za delavce sploh in prometne uslužbence
za navadno leto 1910.

Ta koledar izhaja že **deseto leto**. Vsebina mu je med drugim naslednja: Koledar. Tabela za železničarje. Množilna razpredelnica. Kolkovne lestvice. Poštni tarif. Inozemske denarne vrednosti. Stara mera in nova. Koliko plačam osebne dohodnine. Koliko plačam vojne takse. Nekaj dogodkov iz zgodovine. Vzhod, ki se dviga. Alkohol in železničarji. Žena in socialistični tisk. Drobiž in beležke za vsak dan v letu. — Razun te vsebine prinaša koledar sliko sodruga Etbina Kristana.

Ta bogata vsebina priča, da je koledar vsega priporočila vreden za vsakogar. Razpošiljati se prične takoj. Organizacije in posamezne naročnike kar najuljudneje prosimo, da ga naroče čimprej, zakaj pošiljatev more biti le tedaj točna, če se naročniki zglase pravočasno.

Cena v platno vezanemu izvodu je 80 vin., po pošti 10 vin. več.

Zaupniki organizacij, ki naroče več izvodov, dobe
10 % popusta.

Pri naročilih na posamezne izvode se priporoča, da se pošilja denar naprej, drugače se izvrši naročilo po povzetju.

Naročila in denar e poslati

Upravi „Rdečega Prapora“ v Ljubljani.

Najbolj varno naložen denar
je v slovenski

Mestni hranilnici ljubljanski

Stanje hranilnih vlog nad 36 milijonov kron.
Rezervni zaklad nad 1 milijon kron.

Za varnost denarja je porok poleg rezervnega zaklada mestna občina ljubljanska z vsem premoženjem in svojo davčno močjo. V to hranilnico vlagajo sodišča denar mladoletnih otrok in župnišča cerkveni denar.

Mestna hranilnica ljubljanska sprejema hranilne vloge vsak dan od 8. do 12. ure dopoldne in od 3. do 4. ure popoldne, jih obrestuje po 4 1/4 % ter pripisuje nevzdignjene

obresti vsakega pol leta h kapitalu.

Dne 1. in 16. vloženi denar se obrestuje tako.

Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica sama in ga vlagateljem ne zaračuni.

Denar se lahko pošila tudi po pošti.

Spremao se tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar, ne da bi se obrestovane prenehalo.

Posoja se na zemljišče po 4 3/4 % na leto. Z obrestmi obenem plača vsak dolžnik toliko na kapital, da znašajo obresti in to odplačilo skupaj ravno 5 % izposojenega kapitala. Na ta način se ves dolg poplača v 62 1/2 leta, kdor plačuje 6 % izposojenega kapitala, poplača dolg v 33. letih. Dolžnik more poplačati svoj dolg tudi poprej, ako hoče.

Posoja se tudi na menice in vrednostne papirje. — Mestna hranilnica izdaja lične

domače hranilnice

proti vlogi 4 kron, ki se takoj obrestujejo. Priporočamo jih zlasti staršem, da z njimi otroke navajajo k varčnosti. — V podpiranje slovenskih trgovcev in obrtnikov je vpeljala ta slovenska hranilnica tudi **kreditno društvo.**

Mestna hranilnica ljubljanska se nahaja v lastni palači v

Prešernovih, prej Slonovih (Elefantnih) ulicah 3.